Bild: Folkets Bio

Alltid Amber

Alltid Amber skildrar unga transpersoner med fokus på mellanmänskliga relationer. Regissörerna Lia Hietala och Hannah Reinkinen Bergenman följer Amber under tre turbulenta år som präglas av vardag, fest, hjärtskärande uppbrott och nya möten.

Under filminspelningen växte tematiken från att enbart fokusera på vänskapen mellan Amber och Sebastian till att handla om allmänmänskliga saker som att lämna och bli lämnad, växa upp, våga lita på människor och hur vissa relationer tar slut för att andra ska kunna ta sin början. Filmen ger även insyn i transvården och hur unga transpersoner bemöts.

Denna handledning är skriven i samarbete med RFSU.

EN FILMHANDLEDNING FRÅN SVENSKA FILMINSTITUTET OCH RFSU
Rekommenderad för årskurs 7 - gymnasiet

Svenska Filminstitutet

rfsu

Om filmhandledningen

Film är ett spännande och mångfacetterat pedagogiskt verktyg där våra handledningar är till för att vägleda dig som lärare. Åldersrekommendationen, som här sträcker sig mellan årskurs 7 och gymnasiet är just en rekommendation. Man väljer själv om man vill ta upp ett eller flera teman ur frågeställningarna och/eller om man kan viga lite mer tid till fördjupning och närstudier av själva filmmediet. Du känner dina elever bäst och vet vad som kan vara relevant och intressant just för dem. Med rätt förutsättningar är film ett pedagogiskt verktyg som gynnar både lässtarka och lässvaga elever. Den läsvana eleven utmanas i mötet med bilder och tränar sig i att tolka och diskutera vad som sägs ”mellan bilderna”, medan den lässvaga får möjlighet att träna sig i en alternativ ingång till fiktion.
Med den här handledningen kan man även använda klipp ifrån filmen för att ha ett tydligare underlag och stöd för minnet.

Innan filmen

Låt eleverna skapa sig en bild av Amber individuellt genom att titta på de bilder ifrån filmen som ni hittar här.

• Beskriv Amber utifrån ålder, favoritfilmer, framtidsdrömmar. Vad har Amber för favoritplagg? Favoritstad?

Betona att det inte finns rätt eller fel svar. Syftet är att eleven ska skapa en egen ingång till Amber, som i filmen föredrar att referera till sig själv med pronomenet den.

• Ta reda på vad eleverna känner till om ”hbtqi”-begrepp, till exempel ”icke-binär”, “straight”, ”queer”, “intersex” och ”trans”.

• Varför är det viktigt att kunna beskriva sig med hjälp av begrepp som de här? Vilka fördelar är det för samhället när vi har fler begrepp att välja på?

• Presentera eller be eleverna presentera organisationerna RFSL och RFSL Ungdom och verksamheternaTransformering och Transammans som ger möjlighet att lära sig mer och att få stöd.

Efter filmen

Ställ några frågor direkt när filmen är slut för att fånga elevernas känsloläge och spontana reaktioner. Låt eleverna skriva för sig själva i ett par minuter för att sedan samtala enligt EPA (enskilt, par, alla). När ni börjar prata i grupp, påminn om att Amber och alla andra i filmen är verkliga personer och att vi ska prata om dem och alla andra med respektfull ton.

• Vilka två scener minns ni bäst och varför?

• Hur slutar filmen? Ljust eller mörkt?

• Filmen heter *Alltid Amber*. Om du skulle döpa om den, vad skulle den heta?

Bild: Folkets Bio

• Beskriv Amber. Den har många olika stilar och känslolägen genom filmen. Beskriv dem du minns mest.

• Upplever ni att filmen handlar om vänskap eller kärlek? Hur upplever ni skillnaden?

• Visa listan med definitionerna på RFSL:s webbplats. Vilka begrepp tycker ni hör ihop med filmen?

Handling

Sjuttonåriga Amber sitter mittemot en psykiatriker. Amber vantrivs med sin kropp, i synnerhet med sina bröst som ”ger andra anledning att sexualisera mig”. Vid dens sida finns bästa vännen Sebastian som påbörjat sin transition. De äter, sover, vaknar ihop och delar allt. Deras symbiosliknande relation ställs på sin spets när Amber blir förälskad i Charlie. Kontakten bryts när Amber blir sviken av dem båda.

I bakgrunden finns Ambers mamma, stark och stadig. Det är från henne och pappan, som gått bort i cancer, som Amber ärvt sin musikalitet. Pappans bortgång är en stor sorg som Amber fortfarande bearbetar.

I hjärtesorgen och förlusten av två av sina trygga punkter, Sebastian och Charlie, får Amber det efterlängtade beskedet från transvården på Karolinska Institutet. I brevet står att Amber lider av könsdysfori och därför har rätt till könsbekräftande vård och behandling.
Amber väljer dock att skjuta upp besöket hos plastikkirurgen men betonar att ”det är skönt att veta att jag kan”. Dagarna flyter på och varvas mellan vardag och fest. Amber får en ny vän och möter kärleken i form av Olivera. I filmens sista två sista scener är det sommar och Pride-festival. Amber och Olivera sluter upp med Sebastian. Amber lägger sin arm runt Sebastian och ler in i kameran. De går bredvid varandra och är en del av något större, trots att deras relation inte längre är vad den en gång varit.

Filmens form och innehåll

Relationer

Alltid Amber handlar till stor del om relationer, något de flesta människors liv ofta cirklar kring. Vi påverkas av våra relationer av olika slag. Relationer formar oss. Därför är det viktigt att få reflektera lite kring det som ett ämne, att få verktyg för att diskutera och hantera relationer.

• Hur säger man att man blivit kär i nån annan eller att man vill avsluta en vänskap?

• Vilka tips kan man behöva få för att våga ta initiativ till en relation,

• Vilka råd behöver den som vill avsluta en på ett schysst sätt?

Associationer kring relationer

Det finns många olika typer av relationer och alla fyller lite olika behov, ibland liknande. I den här filmen finns det exempel på flera typer av relationer.

Klipp 1
Källa: Folkets Bio

Klipp 2
Källa: Folkets Bio

• Vilka olika typer av relationer hittar ni i filmen?

Skriv ordet relationer mitt på tavlan. Be eleverna tänka/associera fritt. Om du tror att det kommer gå trögt, be eleverna att själva skriva ned sina tankar för att sedan gå över till par och avsluta med helgrupp, enligt EPA-metoden. Om du däremot tror att det kommer att flyta på kan du gå direkt till den gemensamma associationen.

Fråga:
• Om jag skriver relationer - vad är det första ni tänker på?

Låt deltagarna bara associera fritt. Exempel på ord som kan komma upp är vänner, kompisar, KK, bekanta, friends with benefits, pojkvän, flickvän, partner, familj, fru, mamma, pappa, syskon.

Konkretisera sedan olika typer av relationer med hjälp av filmen. Skriv upp namnpar och dra streck till den typ av relation som enlig deltagarna passar bäst för namnparet.

Namnpar:
Olivera och Amber
Amber och Sebastian
Amber och Charlie

Tillit, mod, närhet och sårbarhet

En annan relation som spelar väldigt stor roll för Amber är den mellan Charlie och Sebastian.

Titta på klipp 1.
Amber beskriver hur det känns för den när Sebastian och Charlie kommer varandra närmare. “Jag litar ju på folk.” Det är, trots viss svartsjuka, Ambers inställning till en början. Men Amber blir besviken på Sebastian och Charlie, mest på Sebastian.

• Hur kommer det sig att Amber inte vill känna sig svartsjuk, trots att känslan finns där? Vad är svartsjuka och hur kan den känslan hanteras?

• Hade Charlie och Sebastian kunna göra på något sätt som sårat Amber mindre när de blev ihop? Båda tycker ju om Amber och vill knappast att den ska bli ledsen egentligen.

• Vad skulle ni vilja ge för råd till dem kring hur kan man göra för att inte såra i den här typen av situation, eller åtminstone för att såra mindre?
Tänk själv eller i par i cirka fem minuter. Diskutera sen i större grupp.

Titta på klipp 2.
Senare i filmen beskriver Amber en annan inställning till relationer. Amber säger att den vill ha kontroll och inte bli sårad. Det är mänskligt och begripligt. Det är så klart svårt att lita på andra, speciellt om man har blivit sårad.

• Vad tänker ni om skillnaden i hur Amber resonerar i relationerna med Charlie och Sebastian och den med Olivera?

• Vilka är fördelarna med att istället lita på andra, som Amber gjorde först, speciellt i nära relationer?

• Om ni skulle stötta Amber att våga gör det igen, vilka

Klipp 3
Källa: Folkets Bio

tips skulle ni ge?

Låt varje elev tänka själv eller i par cirka fem minuter. Diskutera sedan i större grupp.

Titta på klipp 3.
Detta är filmens allra sista scen. Sebastian, Amber och Olivera träffas och går i Prideparaden tillsammans. Amber och Sebastian verkar ha hittat tillbaka till sin vänskap.

• Vad är det som gör att de blir vänner igen, tror ni?

Kön och identitet

Könsdysfori – att skava i sin kropp

I filmen beskrivs upplevelsen av ett ens könsidentitet inte överensstämmer med det kön som man tilldelats vid födseln som att det skaver. Psykiatrikern liknar det vid två typer av ”skav” mellan kön och identitet: det ena som kommer från dig själv och det andra som kommer från andra och från samhället.

Titta på klipp 4.
Fundera över ”skavet”. I Ambers fall handlar det om hur kroppen ser ut och hur den gör att Amber uppfattas som något den inte är.

• Hur tror ni att det känns att hela tiden behöva rätta och förklara sig inför omvärlden? Hur skulle omvärlden kunna göra det lättare för Amber? Fundera för er själva en stund och prata sedan med en eller två andra.

Självdefinition betyder att du själv bestämmer hur du vill definiera dig. Ingen kan bestämma eller säga till dig att du är hbtq eller inte. Det gäller könsidentitet, sexuell

Klipp 4
Källa: Folkets Bio

Klipp 5
Källa: Folkets Bio

läggning eller pronomen och betyder att det alltid är upp till dig att definiera dig som du själv vill. Du har lika mycket rätt att välja att inte definiera dig. Du har också rätt att ändra din förståelse och ditt sätt att beskriva dig när du vill.

Titta på klipp 5.
Amber menar att om den levde på en öde ö med sina vänner, skulle det inte finnas några normer alls. Och att den skulle känna sig mindre tvingad att anpassa sig efter omvärldens förväntningar.

• Hur ser er trygga ö ut? Vilka normer skulle ni slippa och vad skulle ni kunna vara eller göra där som ni inte kan göra här? Fundera för er själva i ett par minuter. Prata sedan i mindre grupper eller alla tillsammans: Vad skulle samhället behöva göra för att bli tryggare för er? Och tryggare för Amber?

Psykiatrikern säger att en del tycker att läkarna inte ska utföra operationer på personer som är under 30. Innan dess är det inte säkert att personen är ”mogen” nog att ta ställning till en sådan stor fråga. Amber svarar att den inte förstår inte vad ”den här människan skulle vinna på att jag skulle må dåligt ända tills jag är 30”.

• Fundera på åldersgränsen som 2020 ligger på 18 år. Varför har man satt en åldersgräns på något som är vård? Hur tror ni att den som stiftade lagen resonerade? Skulle man kunna använda något annat än ålder för att avgöra om någon är redo för ett ingrepp?

Den dokumentära formen

Vilken verklighet skildras?

Alltid Amber skildras genom flera blickar, både genom regissörernas kamera och Ambers egen, subjektiva kamera. De två regissörerna arbetade småskaligt: Hannah tog ljud och Lia filmade. Med andra ord är det endast dessa tre personer som skapar materialet och återger en verklighet. Men vilken verklighet är det?
Ett sätt att se på dokumentärfilmsformen är en ”kreativ behandling av verkligheten”, det vill säga att materialet hämtas från det verkliga livet och sedan arrangeras om på ett kreativt sätt. Det är viktigt att komma ihåg att ingen dokumentär är objektiv. Bakom varje film, oavsett genre, finns en regissör, klippare och fotograf som väljer – och väljer bort – scener och innehåll.

• Vilken verklighet återspeglar *Alltid Amber*? Ambers? Regissörernas? Eller skapar filmen en egen verklighet som ni som ser den får förhålla er till?

• Alla dokumentärer är på ett eller annat sätt en reflektion av filmskaparens åsikter och känslor. Håller ni med om det? Eller går det att vara helt neutral och bara ”filma av verkligheten”?

• Besöket hos psykiatrikern fungerar som filmens ryggrad. Filmen återkommer till det mötet flera gånger och i slutet får Amber beskedet om sin diagnos. Varför tror du att regissörerna valt att bygga upp filmen på det sättet?

• Fundera på vad som gör *Alltid Amber* till en dokumentärfilm. Vilka skillnader/likheter finns med andra dokumentärer ni har sett? Vad är det som gör att man förstår att filmen är en dokumentär? Finns det sådant som inte hör hemma i en dokumentär?

• Föreställ dig att *Alltid Amber* ska förvandlas till en svensk spelfilm som går upp på bio.

• Vad skulle den spelfilmen ha för egenskaper som inte dokumentären har?

Klipp 6
Källa: Folkets Bio

Ett punkigt soundtrack

”Never seen a girl like you before”. Ett punkigt soundtrack ackompanjerar Ambers resa. Bakom musiken står duon Shitkid som specialskrivit sju låtar till filmen. Duon består av bästa vännerna Åsa Söderqvist och Lina Molarin Ericsson. Soundets upproriska attityd rimmar väl med filmens tematik om att inte underordna sig normen – eller som regissörerna beskriver det: ”Det är något med deras attityd som gifter sig med filmens uttryck”.

• Titta på klipp 6.
Se denna scen utan ljud, sedan med ljud. Hur påverkar musiken bilderna? Ge fler exempel från filmen där ni tänkte på musiken. Eller kanske minns ni någon scen från en annan film där musiken förstärkte er upplevelse?

• Läs låttitlarna och koppla ihop dem till filmens karaktärer. Om ni skulle lägga till två låtar, vad skulle de heta?

Musiken befinner sig i klippet utanför berättelsen, varken Amber eller de andra karaktärerna kan höra den. På film- och litteraturteorispråk kallas de ljud som bara vi åskådare uppfattar för icke-diegetiska. Har ljudet eller musiken en källa i filmen, är den diegetisk.

• Kan ni hitta andra exempel på ljud som är pålagda efter inspelning? Hur ser det ut med bilder? I filmen förekommer bland annat bilder från Ambers uppväxt. Varför tror ni att filmarna valt att även använda bilder som inte utspelar sig i Ambers nutid? Diskutera i grupp om tre personer.

Alltid Amber använder sig av musiken för att förstärka den punkiga attityden hos Amber. Fundera på hur åskådaren påverkas av att en film endast innehåller dietetiskt ljud, det vill säga ljud som kan uppfattas av karaktärerna i filmen.

• Kan ni komma på egna exempel på filmer där ljudet i form av musik eller annat – eller bristen på ljud – påverkar åskådaren?

Titta på klipp 3 igen.
I filmens sista scen, när Amber återförenas med Sebastian i Pride-tåget, ändras musikens karaktär.

• Fundera på filmens sista låt. Hur skiljer den sig från resten av musiken?

• Beskriv Amber och Sebastian i den här situationen. Vad tror ni att de tänker?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Läs
Vad är Hbtqi? Lär som begrepp och definitioner på RFSL:s webbplats

Läs mer om könsdysfori pääå RFSL:s webbplats.

Introduktion till filmpedagogik (red. Malena Janson, Gleerups, 2014) Kapitlet ”Dokumentärfilm” på sida 141 och framåt.

Se
Blå är den varmaste färgen (Abdellatif Kechiche, 2013). Kärlek mellan den yngre Adèle och den något äldre konststudenten Léa. Filmen skildrar identitetssökande samt väcker frågor om klass.

Fucking Åmål (Lukas Modysson, 1998).
En kultfilm där hon som är utanför och hon som är mest poppis blir kära i varandra. Slutscenen när de kommer ut – både bildligt och bokstavligt – från en skoltoalett är legendarisk.
Läs filmens handledning.

And Then We Danced (Levan Akin, 2020). Den unge dansaren Merab blir förälskad i Irakli, hans främsta konkurrent om en plats i danskompaniet. Filmen skildrar homosexuell kärlek i Georgiens konservativa dansvärld.
Läs filmens handledning
Läs filmens arbetsblad.

Någonting måste gå sönder (Ester Martin Bergsmark, 2014)
Sebastian söker efter kärlek. Han träffar Andreas och blir förälskad, men nånting måste gå sönder för att Sebastian ska kunna återuppstå som en annan, starkare person. Som Ellie. En poetisk film som väcker frågor om könsroller och normer och vad som händer när man försöker bryta sig loss från dessa mönster.
Läs filmens handledning

Tomboy (Celine Sciamma, 2011)
Historien om hur tioåriga Laure en dag presenterar sig som Michaël inför kompisar i den lilla stad dit hennes familj just flyttat. En kärleksfull skildring av en ung människas sökande efter vem han, hon eller hen är.
Läs filmens handledning.

PRODUKTIONSINFO

Sverige 2020
Regissörer: Hannah Reinikainen Bergenman och Lia Hietala
Producent: Göran Hugo Olsson, Melissa Lindgren
Produktionsbolag: Story AB
Originalmusik: Shitkid
Medverkande: Amber Mastracci, m.fl.
Svenskt premiärdatum: 2020-08-21

Tekniska uppgifter
Originallängd i minuter: 76 min
Åldergräns: 7 år
Distributör: Folkets Bio
Institutionella rättigheter: FilmCentrum

REDAKTION

Text: Isabella Kubitsky Torninger, Svenska Filminstitutet samt Pelle Ullholm och Kalle Röcklinger, RFSU
Redaktör: Anna Håkansson
Svenska Filminstitutet och RFSU,
december 2020

KONTAKT

filmiskolan@filminstitutet.se
filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera
Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar.

Här kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.
filminstitutet.se/skolbio